

Generació digital?

Les desigualtats en l'ús de les tecnologies per part dels joves i el seu rendiment acadèmic

Generació digital, net generation, gamer generation, IM (instant message) generation o rànquid digitals són expressions que s'utilitzen de manera recurrent per referir-se al lloc preeminent que ocupen les tecnologies de la informació i les comunicacions (TIC) entre els i les joves de la nostra societat. Cal qüestionar la mesura en què aquests termes ajuden a entendre les diferències en la manera com els joves s'han fet seves aquestes tecnologies, principalment fora de l'escola, fent atenció específica a la vinculació entre el seu rendiment acadèmic i la manera com s'apropien de les TIC en la seva vida quotidiana. Dos professors universitaris que estudien aquestes qüestions, ens donen algunes orientacions.

Josep M. Mominó

Julio Meneses

Professors dels Estudis de Psicologia i Ciències de l'Educació i investigadors de l'Internet Interdisciplinary Institute (IN3) de la Universitat Oberta de Catalunya

La incorporació de la tecnologia a la vida quotidiana sovint s'ha entès com a causa, per ella mateixa, de modificacions en el comportament de les persones. La irrupció de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) en el món dels joves no ha estat una excepció i freqüentment és observada, des d'aquesta mateixa posició determinista, com a responsable de canvis en la seva manera de comunicar-se i relacionar-se, d'aprendre i de jugar o d'utilitzar el temps de lleure. En un dels extrems d'aquesta representació, trobem la preocupació pels riscos i efectes contraproductius que pot comportar l'accés a internet per a un col·lectiu que considerem especialment vulnerable i necessitat de protecció. A l'altre extrem, trobem la promesa dels potencials beneficis intrínsecs de les TIC i la ferma creença en la capacitat pràcticament innata dels més joves a l'hora de fer-ne ús.

Davant la nova estructura social del nostre temps, basada en la revolució tecnològica, aquestes visions han fet fortuna. Metàfores com generació digital, net generation, gamer generation,

«Els joves amb millor rendiment escolar treuen més profit educatiu de la xarxa.»

IM (instant message) generation o nadius digitals s'utilitzen recurrentment per evocar assumpcions sobre la posició dels nens i nenes, i els nois i noies, en el marc de la revolució tecnocultural que impregna el nostre dia a dia, per referir-se al lloc preeminent de la tecnologia en la seva activitat social i, en darrer terme, per suggerir l'enorme potencial de la tecnologia per transformar les seves maneres d'aprendre.

La qüestió és, d'una banda, que aquestes representacions sovint s'han elaborat sense tenir en compte el punt de vista dels propis joves i considerant aquest col·lectiu homogeni i no pas autònom, divers i actiu. D'altra banda, es tracta d'imatges que, tot i el seu poder d'evocació, freqüentment provenen de la intuïció i poques vegades de l'anàlisi de dades empíriques que els serveixin de fonament i permetin comprendre, en profunditat, la complexitat del fenomen a què ens estem referint.

Davant d'aquesta situació, els darrers anys, en el marc del Projecte Internet Catalunya i, actualment, ampliant la recerca a l'àmbit estatal, hem procurat nodrir de dades l'anàlisi d'aquest procés i incorporar, entre d'altres, la perspectiva dels mateixos nens, nenes i joves, amb el propòsit d'obtenir una representació de la manera com aquests s'apropien de la tecnologia en la seva vida quotidiana. Més específicament, per fer èmfasi en la qüestió a què ens volem referir aquí, hem fet atenció a la manera com aquest procés d'apropiació es vincula a l'èxit (o fracàs) acadèmic i també ens hem fixat en com hi incideix el context familiar.

ÚS DE LA XARXA

En l'anàlisi de la introducció de les tecnologies de la informació i les comunicacions a l'àmbit educatiu, l'atenció s'ha posat de manera persistent a esbrinar com poden contribuir aquestes tecnologies i, específicament, l'ús de la xarxa, a la millora del rendiment acadèmic. La intenció ha estat, en la majoria dels casos, trobar evidències sobre l'efecte de la tecnologia en els resultats escolars. Però, tal i com es qüestiona en la nostra recerca, aquesta pregunta podria ser reformulada o, com a mínim, no s'hauria de fer únicament en aquesta direcció. Si volem veure-hi més enllà de les imatges uniformadores de la joventut a què ens referíem abans, convé incorporar la perspectiva dels propis joves sobre com es fan seves les tecnologies per al desenvolupament de la seva activitat social i cultural.

Quan adoptem aquesta posició, immediatament ens formulem preguntes com: tots els nens i nenes, i nois i noies de l'anomenada generació digital fan servir les tecnologies de la mateixa manera?, tots ells en treuen el mateix profit en termes acadèmics?, la tecnologia els posa a tots en situació de risc? La resposta que podem donar és que probablement no perquè, segurament, no tots els joves de l'anomenada generació digital s'apropien de la tecnologia de la mateixa manera.

Fent atenció, precisament, a la manera com les diferències individuals incideixen en formes desiguals d'apropiació de la tecnologia, sembla oportú capgirar la pregunta habitual sobre l'impacte de la tecnologia. D'aquesta manera, sembla interessant intentar copsar la mesura en què les mateixes diferències de l'alumnat en rendiment acadèmic i en relació a la diferent proximitat de les seves famílies a la tecnologia es reflecteix en formes d'ús de la xarxa no coincidents.

Mantenint aquesta perspectiva, hem pogut constatar que els joves amb millor rendiment acadèmic, independentment d'altres va-

«L'àmbit familiar constitueix un factor clau sobre com els nens, nenes i els joves s'apropien de les tecnologies.»

riables com l'edat, el gènere o la situació sociocultural que troben a casa, accedeixen més sovint a la xarxa que els que es troben amb més dificultats. Cal fer notar, en aquest sentit, que la major probabilitat d'accés a la xarxa dels més ben situats en la progressió escolar, permet posar en qüestió la idea reiterada del risc que comporta la possibilitat d'accés il·limitat a internet per als més joves.

D'altra banda, quan, més enllà de l'accés a la xarxa, fem atenció a les formes d'ús constatem, tal i com dèiem abans, que el comportament dels joves, en aquest aspecte, tampoc és uniforme. Específicament, podem apreciar com els que avancen sense massa entrebancs en el seu trajecte escolar és més probable que utilitzin les TIC per a la resolució de qüestions vinculades amb la seva activitat a l'escola o institut. Així mateix, aquesta desigualtat entre els i les alumnes que es troben en posicions acadèmiques diferents també es distingeix en els usos de la xarxa referits a activitats lúdiques o, en sentit més ample, a qüestions relacionades amb el lleure. L'alumnat que avança a més bon ritme en l'àmbit escolar també utilitza la xarxa per a l'entreteniment, però s'hi connecten significativament menys que la resta per al simple passatemps.

L'ÀMBIT FAMILIAR

Cal dir, així mateix, que les famílies no van únicament a remolc d'aquest procés. Hem observat que si els pares i mares són usuaris d'internet, és molt probable que els seus fills i filles també ho siguin. També és interessant fer notar que la major proximitat de la família a la tecnologia s'associa amb una major probabilitat d'ús de la xarxa amb finalitats educatives per part dels joves, però, en canvi, no es tradueix en un major ús per a l'oci. Així doncs, l'àmbit familiar també constitueix un factor clau per a la configuració de la manera com els nens i nenes i els nois i noies s'apropien d'aquestes tecnologies.

Arribats a aquest punt, podem dir que els joves amb una millor situació, tant pel que fa a la seva progressió acadèmica, com per la proximitat de les seves famílies a la tecnologia, no solament accedeixen més sovint a la xarxa, sinó que, en darrer terme, la manera com se n'apropien els permet treure'n més rendiment des d'un punt de vista educatiu. Aquesta situació posa de manifest el repte fonamental que continua mantenint l'escola per a la compensació de les desigualtats dels joves en una societat establerta sobre xarxes d'informació. L'escola pot ser un contrapès eficaç per a la reducció d'aquests desequilibris en el marc de la societat xarxa? Les tecnologies suposen un problema afegit a l'excessiva llista de reptes que ja li encomanem a l'escola o bé li proporcionen un aliat potent per encarar-los? Són preguntes complexes i el repte de la recerca és continuar oferint dades que permetin albirar algunes respostes. e

1 www.uoc.edu/in3/pic/cat/escola_xarxa.html

MOMINÓ, J.M.; SIGALÉS, C. i MENESES, J.: *L'escola a la societat xarxa: internet a l'educació primària i secundària*. Barcelona, Ariel, 2008